

Plantejaments Conceptuals: Cerimonial, Cerimònia I Protocol

Chantal Subirats Sorrosal

Llicenciada en Història,

Tècnica Superior en Relacions

Institucionals i Protocol

i Membre de la Societat Catalana de

Genealogia, Heràldica,

Sigil·lografia, Vexil·lologia i

Nobiliària

Resum: L'objectiu d'aquest breu estudi és el de revisar les definicions de Cerimonial, Cerimònia i Protocol, tal i com apareixen en dos dels diccionaris de referència del nostre país: el de la Real Academia Española i el de l'Institut d'Estudis Catalans, i proposar-ne unes de noves atès que les actuals no poden ser considerades escaients. A més, cercarem propostes que siguin vàlides per a tots els períodes històrics, ja que fins a l'Edat Mitjana tots aquests conceptes no tindran un terme específic i concret.

Paraules clau: Replantejaments conceptuals, Cerimonial, Cerimònia, Protocol, Dret Premial.

Resumen: El objetivo de este breve estudio es el de revisar las definiciones de Ceremonial, Ceremonia y Protocolo, tal y como aparecen en dos de los diccionarios de referencia en nuestro país: el de la Real Academia Española y el de l'Institut d'Estudis Catalans; y proponer unas nuevas dado que las actuales no pueden ser consideradas adecuadas. Además, realizaremos propuestas que sean válidas para cualquier período histórico pese a que, hasta la Edad Media, estos conceptos no tendrán un término específico y concreto.

Palabras clave: Replanteamientos conceptuales, Ceremonial, Ceremonia, Protocolo, Derecho Premial.

Abstract: The aim of this brief study is to review the definitions of Ceremonial, Ceremony and Protocol proposed by The Royal Spanish Academy and The Estudis Catalans Institute, both referent's dictionaries in Spain. And some new propose too. Though the current can't be considered up to date. However, we will make proposals that are valid from every historical period, despite the fact since Middle Age there was not a concept to express these ideas.

Keywords: Conceptual reviews, Ceremonial, Ceremony, Protocol, Awards.

Résumé: Le but de cette brève étude est d'examiner les définitions de Cérémonial, Cérémonie et Protocole proposé par l'Académie Royale Espagnole et l'Institut d'Études Catalanes et de proposer quelques nouvelles définitions car, les actuelles ne peuvent pas être considérés valables. En outre, nous ferons des propositions qui sont valides pour une période historique, même si, jusqu'au Moyen Age, ces concepts n'auront pas de dénominations précises et concrètes.

Mots-clés: Examen des concepts, de Cérémonie, Cérémonie, Protocole, Récompenser (droit premial).

Plantejaments Conceptuals: Cerimonial, Cerimònia I Protocol

En aquesta nota breu realitzarem una revisió dels termes de Cerimònia, Cerimonial i Protocol, fent incidència en les particularitats de cada concepte per tal de tenir un coneixement molt més precís dels mots. Això es traduirà en l'enunciament a partir de les definicions ofertes per la Real Academia Española. Des del nostre punt de vista, caldria replantejar aquestes definicions a fi i efecte d'ajustar-les millor a la realitat actual. Anticipem que les definicions vigents són vàlides i més apropiades quan ens referim a la vida de Cort, a partir de l'Edat Mitjana en endavant. Tanmateix, però, creiem possible proposar una perspectiva suficientment ampla i, alhora, precisa per referir-nos a aquests conceptes des d'una òptica vàlida per a qualsevol moment de la història.

D'acord amb la definició de la Real Academia Española¹, Cerimònia és la «Acción o acto exterior arreglado, por ley, estatuto o costumbre, para dar culto a las cosas divinas, o reverencia y honor a las profanas». Protocol és tota «Regla ceremonial diplomática o palatina establecida por decreto o por costumbre». I Cerimonial, en la segona accepció, ve enunciat de la següent manera: «Serie o conjunto de formalidades para cualquier acto público o solemne».

Consultant també les definicions del Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans², veiem que es segueix la mateixa línia que el seu homòleg espanyol, tot i que amb alguns matisos, i defineix Cerimònia com a «Acte exterior o sèrie d'actes prescrits per llei o costum, en celebració d'una solemnitat»; Protocol com el «Conjunt de regles que cal observar pel que fa a l'etiqueta, les presidències, etc., en les cerimònies i en les relacions oficials»; i el Cerimonial el és el «Conjunt de formalitats i cerimònies que s'han d'observar en la celebració d'una solemnitat determinada».

Tanmateix, cal aprofundir una mica més en els dos primers conceptes i matisar que tot esdeveniment és susceptible d'ésser una Cerimònia, sempre i quan disposi d'un mínim d'escenificació i de participants (dos o més); sinó estem davant d'actes individuals que poden ser revestits d'una solemnitat personal en l'execució d'un ritus íntim. Per una banda, la definició que ens ofereix la Real Academia Española sobre Cerimònia correspondria més aviat a la de Protocol, perquè amb la manifestació de les formalitats que s'observen en el Cerimonial –ja de forma molt més elaborada–, d'acord amb determinades normes, usos o costums, i aplicant-hi un desenvolupament seqüencial ordenat més reflexionat i pensat per l'organitzador, podem establir que la Cerimònia segueix un Protocol. En aquest sentit, la definició de l'Institut d'Estudis Catalans corregeix aquesta errada oferint una visió més ampla del que significa Protocol tot i que posant exemples i limitant-ho només al món oficial. I és precisament aquesta idea aplicada a un esdeveniment en el que intervenen normes, usos o costums d'una institució, com per exemple l'exèrcit, el que constitueix la branca que anomenem Protocol militar. D'aquesta manera si la institució és religiosa, parlem de Protocol religiós; en els esdeveniments esportius, estem davant del Protocol esportiu; i en l'àmbit privat empresarial i corporatiu, ens hi referim com a Protocol d'empresa malgrat que no estigui expressat en cap dels dos diccionaris de referència.

Arribats a aquest punt, seria interessant recollir una definició sobre Protocol que ens va brindar el Sr. Felio Vilarrubias en la conferència realitzada, el dia 23 de març del present any, a la seu de la SCGHSVN. Segons Vilarrubias, Protocol seria el «conjunt d'activitats i moviments que fa que, per exemple, en arribar

---

1. Real Academia Española, Diccionario de la Lengua Española, 22a ed., Madrid, 2001.

2. Institut d'Estudis Catalans: Diccionari, 2a ed., Barcelona, 2006.

a l'auditori, qualsevol assistent identifiqui qui és l'amfitrió». En canvi, pel Sr. Jordi Pujol, de manera més expeditiva, directa i taxativa, ha manifestat diverses vegades que el «Protocol és la manifestació plàstica del poder». Però el Protocol i el Cerimonial va molt més enllà, ja que com a objecte d'estudi ens pot donar una valuosíssima informació al voltant de la cultura, la societat, la política, les modes, les preferències, usos i costums d'un moment històric determinat i d'una societat concreta.

Per aquest motiu, des del nostre punt de vista, les definicions de Cerimònia i de Protocol del Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans i el de la Real Academia Española, haurien de ser sotmeses a revisió perquè es confonen entre elles i porten a equívocs. Per una banda, la Real Academia Española ofereix una explicació de Cerimònia que correspon a la de Protocol; i la definició de Protocol esdevé completament antiquada avui dia quant a norma «palatina», restringint l'àmbit d'aplicació del Protocol mateix a la Cort.

Podem concloure, per tant, que tot esdeveniment és susceptible de ser una cerimònia si disposa d'una mínima escenificació. Quan se li aplica un ordre lògic, d'acord amb la legislació o la tradició, podem parlar aleshores d'un Protocol. Si s'hi apliquen les normes o costums d'un àmbit determinat, estarem davant d'un Protocol propi d'aquell sector o entitat (oficial o privat); i, a partir d'aquí, podem classificar-ho filant més prim en: religiós, militar, esportiu (o precisant Olímpic, si és el cas), social, o d'empresa, a tall d'exemple. I fer quelcom amb tot l'aparell i solemnitat que li correspon, o dit d'una altra manera, la manifestació de totes aquestes formalitats de manera evident és el que es denomina el veritable Cerimonial.

També incloem dins del Cerimonial els lliuraments de premis, que formen part del que coneixem com a «Dret premial». A ell correspon tot allò relatiu als premis, tant concedits per empreses com per estaments oficials entesos com a reconeixement, recompensa, distinció, condecoració o gratificació (*praemia i donativum* són dos dels mots que trobem a les fonts antigues) per uns actes considerats meritoris o destacats.

Val a dir que hi ha molts investigadors i professionals de la matèria que aposten per altres definicions, però mentre la Real Academia Española i l'Institut d'Estudis Catalans no les modifiquin, aquestes són les que són.